

INSTITUTI I STUDIMEVE
POLITIKE

**PARLAMENT I PASTËR:
LLOGARIDHËNIE DHE TRANSPARENÇË**
BROSHURË INFORMATIVE MBI KONFLIKTIN E INTERESIT
DHE KODIN E SJELLJES NË KUVENDIN DHE NË
AKTIVITETIN PARLAMENTAR

Norwegian Embassy

PARTNERËT SHQIPËRI
PËR NDRYSHIM DHE ZHVILLIM

Ky grant është mundësuar nga 'Programi i shoqërisë civile për Shqipërinë dhe Kosovën', financuar nga Ministria e Punëve të Jashtme të Norvegjisë dhe menaxhuar nga Fondacioni Kosovar për Shoqëri Civile (KCSF) në partneritet me Partnerët Shqipëri për Ndryshim dhe Zhvillim (PA). Përmbajtja dhe rekomandimet e paraqitura nuk përfaqësojnë qëndrimin zyrtar të Ministrisë së Punëve të Jashtme të Norvegjisë dhe Partnerëve Shqipëri për Ndryshim dhe Zhvillim (PA).

Pikëpamjet e shprehura në raport janë përgjegjësi e autorëve dhe ISP.

BOTUES
Instituti i Studimeve Politike

Autorët e punimit:
Prof. Eralda Çani (Methasani)
Prof. Afrim Krasniqi

INSTITUTI I STUDIMEVE POLITIKE
Web: www.isp.com.al
E-mail: contactaips@isp.com.al
Facebook: Instituti i Studimeve Politike / Institute for Political Studies
Adresa: Rr "Luigj Gurakuqi", Shk. A, P.89 K.3, Ap 16, Tiranë

© Instituti i Studimeve Politike, Tiranë 2019

HYRJJE

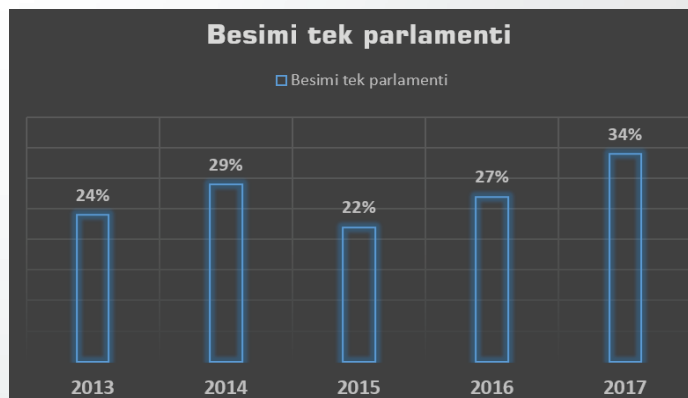
1. Institucionet publike krijohen për t'i shërbyer interesave publike. Për Kuvendin e Shqipërisë është detyrë parësore e institucionit dhe e deputetëve, që si përfaqësues të drejtpërdrejtë të preferencave politike të zgjedhësve të tyre, t'u shërbejnë interesave të qytetarëve dhe të vendit. Në sistemin tonë qeverisës parlamenti është institucioni kryesor vendimmarrës dhe burim për një numër të madh institucioneve të tjera: ekzistenca e një parlamenti transparent, llogaridhënës, jashtë konfliktit të interesit në vendimmarrje dhe ushtrues i standardeve të larta etike, përbën një kontribut të vlerë të madhe për demokracinë dhe shtetin e së drejtës. E anasjelltas, reflektimi në aktivitetin parlamentar i praktikave abuzuese vendimmarrëse në konflikt interesi apo jashtë standardeve etike, sjell rënien e besimit publik tek parlamenti dhe çënim të vlerave të demokracisë funksionale dhe përfaqësuese.

2. Parlamenti përbëhet nga 140 deputetë dhe secili prej tyre ka rol të rëndësishëm në sukseset apo dështimet e institucionit. Në një sistem demokratik dhe të vlerave evropiane, ku Shqipëria synon të jetë e integruar, pritët nga deputetët që interesat e tyre private të mos ndikojnë apo komprometojnë ushtrimin e detyrave që ndërmarrin. Po kështu, pritët që deputetët të jenë përfaqësuesit më të denjë e të drejtë të popullit, sepse janë udhërrëfyes dhe përcaktues të jetës në vend përmes vendimeve që ato marrin. Në këtë këndvështrim, çështjet e parandalimit të korrupsionit, transparencës, ruajtjes dhe reflektimit të standardeve të larta të sjelljes në publik marrin rëndësi të veçantë.

3. Kjo rëndësi konfirmohet edhe nga reagimet e publikut sa herë që ka raste të privilegjeve të pamërituara apo të paligjshme, të përfitimeve nga fondet publike, të shfrytëzimit të pozicioneve për qëllime private, e kështu me radhë. Treguesit e EuroBarometrit (Komisioni Evropian, 2018) flasin për një ulje të nivelit të besimit të njerëzve ndaj parlamenteve, me një trend mosbesimi prej 58% ndaj Parlamentit Evropian dhe 59% ndaj parlamenteve të shteteve anëtare. Ndërkohë, sipas BalkanBarometer 2018, në Ballkanin Perëndimor (RCC, 2018) ka një mungesë besimi shqetësuese ndaj institucioneve, ku 30% e të anketuarve nuk kanë aspak besim dhe 36% që tentojnë të mos kenë besim ndaj parlamenteve.

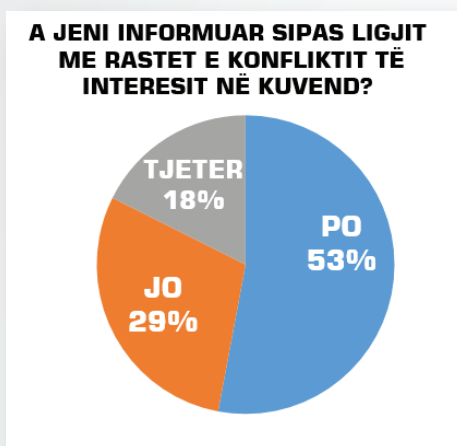
Parlamenti rezulton të jetë institucioni më pak i besuar në nivel rajonal, me vetëm 25% të të anketuarve (RCC, 2018). Humbja e besimit të publikut ndaj zyrtarëve, përfshirë edhe deputetët, është një sfidë kokëfortë ndaj legjitimitetit të institucioneve dhe proceseve demokratike sot edhe në vendin tonë.

Sondazhi periodik "Trust in Governance" tregon se në rastin e Shqipërisë në pesë vitet e fundit parlamenti ka pasur një mbështetje midis 22% dhe 34%, institucioni i tretë më pak i besueshëm krahas partive politike dhe sistemit të drejtësisë.

Burimi: IDM, Burimi: Sondazhi i opinionit 2013-2017

Gjatë vitit 2018 Instituti i Studimeve Politike zhvilloi një anketim me deputetët e Kuvendit. Nga të dhënat e vetë deputetëve rezultoi se 29% e deputetëve nuk janë informuar sipas ligjit me rastet e konfliktit të interesit në parlament dhe se rreth një e treta e deputetëve kanë pasur rast të deklarohen në konflikt interesi gjatë aktivitetit të tyre ose kanë pasur dilemë nëse janë në konflikt interesi. Këto deklarime vijnë në kontrast të thellë me detyrimin ligjor të deputetëve për të bërë deklarime në regjistrin përkatës që mban Kuvendi. Të gjitha kërkesat për informacion të ISP adresuar Kuvendit mbi numrin e rasteve të deklaruar të konfliktit të interesit në Regjistrin e Kuvendit kanë rezultuar me 0 deklarime.

Burimi: ISP. Anketimi me deputetë. www.isp.com.al

- **Konflikt i interesit:** është gjendja e konfliktit ndërmjet detyrës publike dhe interesave privatë të një zyrtari, në të cilën ai ka interesa privatë, të drejtpërdrejtë ose të tërthortë, që ndikojnë, mund të ndikojnë ose duket sikur ndikojnë në kryerjen në mënyrë të padrejtë të detyrave dhe përgjegjësisë të tij publike. Deputetëve u kërkohet të mos kryejnë detyrat në kushte konflikti interesi. (Sipas Kodit të Sjelljes së Kuvendit konflikti i interesit është situata kur një deputet është subjekt i një interesi privat, që mund të ndikojë në kryerjen siç duhet të përgjegjësisë dhe detyrave publike.)
- **Kryerje në mënyrë të drejtë e detyrave dhe përgjegjësisë** është mënyra e kryerjes së detyrave dhe përgjegjësisë, të materializuara në një vendimarrje, në të cilën deputeti vepron në përputhje me ligjin, me ndershmëri, paanshmëri, përgjegjësi, përkushtim, në afat, në mbrojtje, në çdo rast, të interesit publik dhe të drejtave të ligjshme të personave privatë, si dhe për ruajtjen dhe forcimin e besueshmërisë e të dinjitetit të Kuvendit, të shtetit në përgjithësi dhe të figurës së deputetit. Deputetëve u kërkohet të kryejnë detyrat në mënyrë të drejtë dhe të ndershme.
- **Person i lidhur me një deputet/zyrtar** është çdo person fizik ose juridik, i cili rezulton të ketë pasur ose të ketë lidhje interesi, pasurore ose vetjake jo pasurore, sipas ligjit me deputetin/zyrtarin. Ndalimet për konfliktet e interesit për deputetët vlejnë edhe për ato që quhen persona të lidhur me ta. Ky koncept është i ndryshueshëm në varësi të rastit të shfaqjes së konfliktit të interesit, i lidhur me një vendimarrje apo rast të veçantë, apo marrje dhurate.
- **Interesat privatë** të deputetit janë ata interesa që përputhen, përmbajnë, bazohen ose burojnë nga të drejta dhe detyrime pasurore të çdo lloji natyre; çdo marrëdhënie tjetër juridiko-civile; dhurata, premtime, favore, trajtime preferenciale; negociime të mundshme për punësim në të ardhmen nga ana e zyrtarit gjatë ushtrimit të funksionit apo negociime për çdo lloj forme tjetër marrëdhëniesh me interes privat për zyrtarin, pas lënies së detyrës, të kryer nga ai gjatë ushtrimit të detyrës; angazhime në veprimtari private me qëllim fitimi ose çdo lloj veprimtarie, që krijon të ardhura, si dhe angazhime në organizata fitimprurëse dhe jofitimprurëse, sindikata ose organizata profesionale, politike, shtetërore dhe çdo organizatë tjetër; marrëdhënie familjare apo të bashkëjetesës, të komunitetit, etnike, fetare, të njohura të miqësisë apo të armiqësisë; angazhime të mëparshme, nga të cilat kanë buruar ose burojnë interesa private.
- **Inspektorati i Lartë për Deklarimin dhe Kontrollin e Pasurive dhe Konfliktit të Interesave/Inspektorati i Lartë** është autoriteti qendror përgjegjës për zbatimin e ligjit për parandalimin dhe trajtimin e konfliktit të interesave.
- **Autoritet/strukturë përgjegjëse** për zbatimin e ligjit për parandalimin dhe trajtimin e konfliktit të interesave në Kuvend është edhe njësia e ngarkuar/ngritur posaçërisht për këtë qëllim në Kuvend.
- **Vendimarrje**, sipas Rregullores për parandalimin e konfliktit të interesave në ushtrimin e funksioneve publike miratuar nga ILDKPKI në shtator 2014, do të vlerësohet çasti i fundit i procesit vendimarrës gjatë të cilit vendoset përmbajtja përfundimtare e aktit, si edhe çastet paraprake të vendimarrjes të cilat janë thelbësisht të rëndësishme dhe përcaktuese për përmbajtjen përfundimtare të aktit, që përfshijnë hartimin e projektaktit, dhënien e komenteve, mendimeve, sugjerimeve e çdo kontributi tjetër të dokumentuar brenda apo jashtë Kuvendit qoftë edhe si pasojë e kërkesave, pretendimeve apo informacioneve të të interesuarve për këtë projektakt, etj.
- **Rast i veçantë** është tërësia e atyre situatave që sipas Kushtetutës, ligjit nr. 9367, datë 7.4.2005 "Për parandalimin e konfliktit të interesave në ushtrimin e funksioneve publike" (Ligji PKI) apo Kodit të Sjelljes, në tërësi legjislativ në fuqi, i vendosin deputetët në situata konflikti interesi jo të lidhura me vendimarrje.

- Ekzistenca e standardeve të larta etike dhe sjelljes me ndershmëri ndaj interesave të publikut janë qasur si thelbësore me qëllim që të ketë dhe të ruhen vlerat demokratike dhe një shërbim cilësor ndaj publikut. Eksperiencia e vendeve të tjera tregon se kjo çështje trajtohet me rëndësi parësore dhe është formalizuar në akte të posaçme për deputetët.
- Miratimi i rregullave të posaçme për transparencën, etikën, konfliktin e interesave në parlament është zgjidhje mjaft e përhapur, si një shenjë kjo edhe e vëmendjes së posaçme që i është kushtuar kësaj çështje. Kuvendi i RSH miratoi një Kod të tillë Sjellje në vitin 2018 me Vendim nr. 61/2018 “Kodi i sjelljes së deputetit”.
- Duhet theksuar se, edhe më parë, Ligji “PKI” apo Ligji nr. 9049, datë 10.4.2003 ka përfshirë edhe Kuvendin dhe deputetët në tërësinë e institucioneve dhe subjekteve që i nënshtrohen kërkesave të mos përfshirjes në konflikte interesash si dhe deklarimit të pasurisë. Mund të thuhet se, çështjet që lidhen me pritshmëritë e publikut për deputetët janë rregulluar nga një kuadër i gjerë normativ në Republikën e Shqipërisë

Kuadri rregullator për transparencën, etikën, konfliktin e interesave, antikorrupsionin në Republikën e Shqipërisë për deputetët

- * Ligj 8417, datë 21.10.1998 “Kushtetuta e Republikës së Shqipërisë” (i ndryshuar)
- * Ligj Nr. 7895, datë 27.1.1995 “Kodi Penal i Republikës së Shqipërisë” (i ndryshuar)
 - * Ligji nr. 44/20159 “Kodi i Procedurave Administrative”
 - * Ligji nr. 9367, datë 7.4.2005 “Për parandalimin e konfliktit të interesave në ushtrimin e funksioneve publike” (i ndryshuar)
- * Ligj nr. 8550, datë 18.11.1999 “Për statusin e deputetit” (i ndryshuar)
 - * Ligji nr. 60/2016 “Për sinjalizimin dhe mbrojtjen e sinjalizuesve”
 - * Ligji nr. 9049, datë 10.4.2003 “Për deklarimin dhe kontrollin e pasurive, të detyrimeve financiare të të zgjedhurve dhe disa nëpunësve publikë” (i ndryshuar)
- * Ligji nr. 138/2015 “Për garantimin e integritetit të personave që zgjidhen, emërohen ose ushtrojnë funksione publike” (i ndryshuar)
Vendimi i Kuvendit nr. 166, datë 16.12.2004 ‘Rregullorja e Kuvendit’ e ndryshuar

- Miratimi i rregullave të posaçme për transparencën, etikën, konfliktin e interesave në parlament është zgjidhje mjaft e përhapur, si një shenjë kjo e vëmendjes së posaçme që i është kushtuar kësaj çështje. Në Poloni, Slloveni, Britani e Madhe, Gjermani, Norvegji, etj, janë miratuar të tilla kode sjellje, të cilat rregullojnë, ndër të tjera, edhe konfliktet e interesit. Kroacia, që ende nuk ka miratuar një Kod të tillë, është kritikuar nga grupi i shteteve kundër korrupsionit, GRECO, Këshilli i Evropës (GRECO, 2019).¹
- Në vitin 1996 Kombet e Bashkuara miratuan Rezolutën 51/59 “Veprim kundër Korrupsionit” me anë të së cilës prezantuan një model ndërkombëtar sjellje për zyrtarët publikë përfshirë edhe anëtarët e parlamentit, si një mjet për të forcuar përpjekjet kundër korrupsionit (Asambleja e Përgjithshme e OKB, 1996).
- Në 1997, Këshilli i Evropës miratoi Rezolutën e tij nr. 97(4) në të cilën u përfshinë mbi njëzet Parimet për Luftën Kundër Korrupsionit. Ndër to u përfshi edhe miratimi i kodeve të sjelljes për të zgjedhurit. (Këshilli i Evropës, 1997)
- Konventa e OECD kundër Korrupsionit, e vitit 1997, dhe Konventa Penale kundër Korrupsionit e vitit 1999, ndalojnë mitmarrjen aktive dhe pasive të zyrtarit publik, përfshirë edhe parlamentarët.
- Kërkesa për parlament efikas, më shumë transparent, me sjellje etike, kanë qenë në vijimësi pjesë e Raporteve (Raport Progreseve) të Komisionit Evropian për Republikën e Shqipërisë, përfshirë edhe Raportin e vitit 2018 (fq. 8). Këshilli i Evropës, GRECO, në kuadër të monitorimit të parlamenteve për parandalimin e korrupsionit në to, e vënë në vëmendje të punës së vet që në vitin 2012, ka vlerësuar edhe miratimin, ose jo, të Kodeve efikase të Sjelljes nga parlamentet e shteteve anëtare.

Gjermania përfshin në Rregulloren e Budestagut, (nenin 18 i Rregullores), rregulla për:³

- Papajtueshmëritë duke ndalur ushtrimin e një profesioni tjetër paralelisht;
- Pranimin e ndonjë kompensimi apo pagese ekstra për ushtrimin e mandatit përveç atyre që parashikon ligji. Ndalohet kategorisht marrja e një shpërblimi monetar për kryerjen e një shërbimi;
- Detyrimin për të deklaruar para marrjes së mandatit të profesionit që ka ushtruar për herë të fundit, veprimtaritë vendimmarrëse në një kompani private apo institucione, apo edhe asetet personale;
- Deklarimin e dhuratave, madje anëtarëve të Budestagut i kërkohet të mbajnë një llogari të vecantë për të gjitha dhurimet në para apo dhurata në vlerë monetare që i vihen në dispozicion për aktivitete politike. Madje, nëse vlera e dhuruar tejkalon shumë 5000 euro në një vit kalendarik ajo deklarohet tek Presidenti i Parlamentit së bashku me emrin dhe adresën e dhuruesit, dhe kur tejkalon vlerën 10000 euro në një vit kalendarik nga i njëjti person publikohet së bashku me të dhënat e dhuruesit.

¹ <https://rm.coe.int/fourth-evaluation-round-corruption-prevention-in-respect-of-members-of/1680920114>

² <https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/20180417-albania-report.pdf>

³ https://www.bundestag.de/resource/blob/195006/a1232d4a394f7cdee1b9bcc2f374880/code_of_conduct-data.pdf

Norvegjia përfshin në Rregulloren e parlamentit (Storting) nene qe lidhen me sjelljen

- Papajtueshmëritë:
- Detyrimin për të deklaruar asetet personale
- Kryesia e parlamentit ka miratuar rregulla sipas të cilave deputetët mund të regjistrojnë vullnetarisht interesat e caktuara ekonomike në një regjistër që është i hapur për publikun. Nje ndër interesat që do të regjistrohet, është pronësia në të gjitha llojet e kompanive kur pronësia tejkalon 1% të kapitalit të kompanisë. Shumica e deputetëve kanë zgjedhur të regjistrojnë interesat e tyre.
- Norvegjia nuk ka një kod etike për pjesëtarët e parlamentit.
- Ky shtet ka përzgjedhur për të përvijuar standardet etike në formën e një deklarate.
- Zyrtarëve publikë u është kërkuar të zbulojnë pasuritë, detyrimet dhe kopjet e deklaratave të tyre tatimore në shumicën e shteteve.

Kroacia

Kroacia nuk ka legjislacion të plotë mbi rregullat etike, por ka ligj funksional për konfliktin e interesit dhe deklarimet e papajtueshmërisë.

Në Kroaci ekziston një transparencë maksimale e deklarimit të parave publike që përdoren për aktivitete parlamentare.

PARLAMENTI EVROPIAN miratoi në janar 2012 një Kod Sjellje për anëtarët e parlamentit. Kodi detyron deputetët që të deklarojnë interesat financiare dhe të marrin leje për çdo aktivitet me potencial për të shkaktuar një konflikt interesi. Kodi synoi të sillte një kulturë të re të hapjes dhe llogaridhënies dhe parandalimin e konflikteve të interesit. Sipas Kodit, europarlamentarët kanë detyrimin të:

- veprojnë me interesim, integritet, hapje, zell, ndershmëri, llogaridhënie dhe respekt për reputacionin e Parlamentit, si dhe vetëm në interesin publik.
- frenohen ose kërkojnë të marrin ndonjë përfitim financiar të drejtpërdrejtë ose të tërthortë ose shpërblime të tjera.
- të mos hyjnë në ndonjë marrëveshje për të vepruar ose votuar në interesin e çdo personi tjetër juridik ose fizik që do kompromentojnë lirinë e votimit.
- të mos kërkojnë ose pranojnë drejtpërdrejtë ose tërthorazi përfitime financiare ose shpërblime në këmbim të ose që ndikojnë votimin e një legjislacioni dhe me vetëdije të shmangin çdo situatë që mund të nënkuptojë rryshfet apo korrupsion.

Rëndësia e pasjes së rregullave formale për deputetët për transparencën, llogaridhënien apo parandalimin dhe trajtimin e konfliktit të interesave, përfshirë edhe një Kod Sjellje, është shumëdimensionale. Rregulla të tilla:

- janë **drejtuese të veprimeve apo mosveprimeve**. Ato i kufizojnë deputetëve përfshirjen në disa mos/veprime të cilat konsiderohen të pahijshme, konflikt interesi apo edhe korrupsion;
- kanë funksion **parandalues**, pra parandalojnë kequshtrimin e detyrës, ndihmojnë **luftën ndaj korrupsionit**; ndihmojnë në **konsolidimin dhe rritjen e besimit** të publikut ndaj Kuvendit;
- ndihmojnë parlamentin të jetë më **efikas, i drejtë** që i shërben publikut dhe jo interesave personale apo të grupimeve të caktuara, duke ndihmuar edhe përmirësimin e marrëdhënieve të deputetëve me zgjedhësit dhe **përforsuar legjitimitetin** për deputetët dhe Kuvendin.

- duke përfshirë detaje normuese për deputetët ndihmojnë që mos/veprimet e tyre të **interpretohen më objektivisht**, sikurse shërbejnë për një **monitorim** më objektiv të sjelljes së deputetëve;

- ndihmojnë në krijimin e një **kulture sjellje** të bazuar në vlera morale që publiku pret nga anëtarët e Kuvendit, pasi mundësojnë një **mjedis që ka më pak gjasa të tolerojë** sjellje të ndryshme nga këto;

- **përmbushin edhe standardet ndërkombëtare** dhe ndihmojnë për një vlerësim më pozitiv për vendin nga strukturat ndërkombëtare

Në mars 2017 Parlamenti Evropian vetëm për shkak të përdorimit të një gjuhe aspak korrekte ndaj grave në parlament mori vendimin e pezullimit të eurodeputetit polak, Janusz Korwin-Mikke, për 10 ditë me përjashtim të votimit, ndalimit të përfaqësimit të Parlamentit për një vit, sikurse edhe mbajtjen e pagesës ditore për një kohëzgjatje 30 ditore. Ky vendim u shpall nga Presidenti i Parlamentit Tajani, i cili theksoi rëndësinë e përfaqësimit të popujve të Evropës me dinjitet. Presidenti Tajani theksoi se ofendimi ndaj grave është cenim i vlerave më themelore të Bashkimit Evropian.

GRECO e mirëpriti si një hap të rëndësishëm miratimin në prill të vitit 2018 të Kodit të Sjelljes për anëtarët e Kuvendit, duke vlerësuar që ky Kod adreson çështje të tilla si konfliktet e interesit, aktivitete shtesë, dhurata, dhe kufizimet pas punësimit. GRECO, gjithsesi, thekson se ka nevojë për qartësi më të madhe të zbatimit të sanksioneve në rast të shkeljes së Kodit dhe nënvizon nevojën e një mekanizmi zbatimi të këtij Kodi me qëllim bërjen e tij efektiv.⁴

⁴ <https://rm.coe.int/greco-rc4-2018-4-fourth-evaluation-round-corruption-prevention-in-resp/16808c3a35>

Ç'ËSHTË KONFLIKTI I INTERESIT

Objektivitet i kompromentuar - Vendimmarrje jo e paanshme

Konflikti i interesi është situata kur deputeti ka, është duke, do të, duket sikur përfiton në interesat e veta private nga një vendimmarrje /angazhim e/i padrejtë publike.

Shënim: Ka një rregullim jo krejtësisht të harmonizuar mes Kodit të Sjelljes dhe ligjit PKI. Në të tilla raste, të dy normat zbatohen në mënyrë paqtese me njëra-tjetrën, pra si plotësuese të njëra-tjetrës. Deputetët i nënshtrohen të dyja rregullave, e si rrjedhojë, rregullimit më gjithëpërfshirës. Kjo vlen edhe për përkufizimin e konfliktit të interesit: Kodi i Sjelljes ka një përkufizim më të kufizuar të konfliktit të interesit krahasuar me ligjin PKI, por vlen të theksohet se kuptimi i konfliktit të interesit që zbatohet dhe duhet zbatuar ndaj deputetëve është ai më gjithëpërfshirësi, pra ai i parashikuar nga ligji PKI.

KONFLIKT FAKTIK I INTERESIT

Gjendja në të cilën interesat private të zyrtarit ndikojnë, kanë ndikuar ose mund të kenë ndikuar në kryerjen në mënyrë të padrejtë të detyrave dhe përgjegjësi të tij zyrtare

KONFLIKT I MUNDSHËM I INTERESIT

Gjendja në të cilën interesat private të zyrtarit mund të shkaktojnë, në të ardhmen, shfaqjen e konfliktit faktik ose në dukje të interesit, nëse zyrtari do të përfshihej në detyra apo përgjegjësi të caktuara;

KONFLIKT NË DUKJE I INTERESIT

Gjendja, në të cilën interesat private të zyrtarit duken, në pamje ose në formë, sikur kanë ndikuar, ndikojnë ose mund të ndikojnë në kryerjen në mënyrë të padrejtë të detyrave apo përgjegjësi të tij zyrtare, por, në fakt, ndikimi nuk ka ndodhur, nuk ndodh ose nuk ka mundësi të ndodhë

CILAT JANË LLOJET E KONFLIKTEVE TË INTERESIT

Legjislacioni në fuqi njeh këto lloje konfliktesh interesi:

- Nisur nga gjendja e situatës: a është konflikti çështje **fakti, mundësie në të ardhmen** apo është thjesht **çështje dukje**
- Nisur nga shpeshtësia e ndodhjes së konfliktit të interesit: a ndodh në **një rast** apo një **vendimmarrje të caktuar**, apo në mënyrë të **vazhdueshme**

papajtueshmëri: pamundësi e deputetit për të mbajtur dy funksione publike

KONFLIKTET E INTERESIT TË LIDHURA ME VENDIMMARRJE DHE ME RASTE TË VEÇANTA

Rastet e konfliktit të interesit të deputetëve janë sa të lidhura me vendimmarrjet e tyre, aq edhe me raste të veçanta, që Kushtetuta i cilëson si papajtueshmëri, apo edhe ndalime të tjera të parashikuara nga ligji PKI.

Shembuj të rasteve të lidhura me vendimmarrje:

Në të tilla do të përfshiheshin, pa u kufizuar vetëm në to, rastet kur:

- Deputetët iniciojnë ligje dhe amendime që lidhen me bizneset e tyre familjare ose të personave të lidhur me deputetin;
- Deputetët propozojnë ligje apo ndryshime për shkak të dhuratave, premtimeve apo favoreve personale që kanë marrë apo që i janë premtuar se do të marrin;
- Familjarë të deputetëve (të paktën ato deri në shkallë të dytë) ose edhe persona me të cilët deputetët kanë lidhje (miqësi apo armiqësi të njohur) kandidojnë për pozicione që zgjidhen nga Kuvendi;
- Vetë deputetët janë kandidatë për pozicione të caktuara që zgjidhen nga Kuvendi dhe vendimmarrës në komision/kuvend;
- Deputetët iniciojnë masa lehtësuese për biznese që kanë lidhje direkt me familjarë të tyre ose sponsorë elektorale të tyre;
- Deputetët kërkojnë pyetje/interpelanca me ministra për çështje që lidhen me aktivitetin e tyre personal ose familjar;
- Deputetët zhvillojnë debate e marrin vendime mbi çështje që kanë të bëjnë me biznese private që kanë pasur përpara marrjes së mandatit parlamentar;
- Deputetët pengojnë zgjedhjen e ndonjë subjekti me të cilin/ën kanë konflikt gjyqësor ose personal;
- Deputetët përdorin burimet financiare parlamentare për të promovuar krijime, botime, aktivitete të veta dytësore;
- Deputetët janë mësimdhënës dhe në debate apo nisma ligjore promovojnë dhe mbrojnë (bëjnë reklamë) për universitetet / shkollat ku ata paguhën me honorare;
- Deputetët thërrasin në komisione drejtues institucionesh për t'i sulmuar ose promovuar, me të cilat ata kanë konflikt interesi familjar (për shkak të bizneseve, lidhjeve familjare, etj), etj, etj.

Shenim: Vetë Kuvendi duhet të frenohet nga angazhimi në veprime që ngrenë dyshime për konflikte interesi nga ana e vetë deputetëve, si .psh:

Rasti kur Kuvendi bën aktivitete promovuese në mjedise që lidhen me pronësi të familjarëve të afërt të ndonjë deputeti

Promovon në pozicione persona të lidhur me deputetë, edhe pse këta të fundit nuk marrin pjesë në vendimmarrje, etj.

Shembuj të rasteve të veçanta:

Në të tilla raste të (cilat janë situata ku deputetët nuk ushtrojnë asnjë vendimmarrje, por përfshihen në një situatë të caktuar) përfshihen rastet kur:

- Deputeti lidh kontrata me institucione publike, tipike kjo në rastet kur një biznes i një deputeti apo personi të lidhur me deputetin (ku deputeti ushtron plotësisht të gjitha të drejtat që rrjedhin nga pronësia, aksionet ose pjesë të kapitalit), lidh të tilla kontrata;

- Merr dhurata, favore, premtime apo trajtime preferenciale;
- Deputeti drejton ose është anëtar i organeve drejtuese të organizatave fitimprurëse;
- Deputeti ushtron veprimtari private, që krijon të ardhura në formën e personit fizik tregtar, ortakëri personash fizikë tregtarë të çdo forme, si avokat, noter, ekspert i licencuar;
- Deputeti ushtron veprimtari private si konsulent, agjent i përfaqësuesit të organizatave fitimprurëse;
- Deputeti është i punësuar, me kohë të plotë, në një detyrë tjetër, me përjashtim të anëtarit të Këshillit të Minsitrave;
- Deputeti zotëron, në mënyrë aktive, një aksion ose pjesë në kapital të një shoqërie tregtare, nëse ajo rezulton me pozitë dominuese në treg sipas përcaktimeve të Autoritetit të Konkurrencës.

PARIMET ETIKE DHE KONFLIKTI I INTERESIT

Parimet e rregullat e sjelljes për deputetët

Këto parime janë të parashikuara në një sërë aktesh – shih më lart tërësinë e akteve - dhe kryesisht janë të përfshira tek Kodi i Sjelljes.

Kur fillojnë detyrimet etike, të lidhura me konfliktin e interesave ose jo, për deputetët?

- Që nga dita kur deputeti shpallet i zgjedhur nga Komisioni Qendror i Zgjedhjeve.

Kodi i Sjelljes i Kuvendit të RSH, kërkon nga deputetët, si parime themelore etike, të:

- jenë besnik ndaj atdheut dhe popullit;
- veprojnë në interes të popullit dhe të udhëhiqen nga interesi i gjerë publik në veprimtarinë e tij dhe marrjen e vendimeve;
- veprojnë në përputhje me besimin që i ka dhënë populli;
- zbatojnë me rigorozitet Kushtetutën, ligjet, Rregulloren e Kuvendit dhe dispozitat e këtij Kodi;
- veprojnë në përputhje me të drejtat dhe detyrimet që parashikohen në legjislacionin në fuqi për statusin e deputetit;
- udhëhiqen nga parimet e ligjshmërisë, ndershmërisë, objektivitetit, transparencës dhe përgjegjshmërisë;
- shmangin konfliktin e interesit me detyrën dhe të mos shfrytëzojnë pozitën për interesin e tij personal;
- jenë model për zgjedhësit dhe të sillen në mënyrë që të nxisin zbatimin e standardeve më të larta të sjelljes edhe për të rinjtë që përfshihen në politikë;
- ruajnë konfidencialitetin e informacionit, të klasifikuar si të tillë, që kanë në zotërim, për shkak të funksionit që kryejnë, pa cenuar zbatimin e detyrimeve që rrjedhin nga legjislacioni në fuqi.

OSHC në vend kanë identifikuar për shembull se për disa deputetë nuk ka informacion njohës dhe miratues të diplomave të deklarura si të marra jashtë vendit nga Ministria e Arsimit, Sporteve dhe Rinisë, madje është identifikuar një rast i një deputeti që deklaroi se ka mbaruar studimet në Maqedoni, por që sipas MASR, nuk ka konfirmim në këtë institucion për njohje të diplomës së tij.

Deputetët ndalohe të:

- Përdorin gjuhë të pahijshme, fyese ose kërcënuese, që nxit urrejtje, diskriminime apo stereotipizime. Ofendimet dhe sulmet fizike personale janë rreptësisht të ndaluara;
- Votojnë në emër të një kolegu/eje tjetër jo i/e pranishëm/e në sallë;
- Delegojnë votën tek një koleg;
- Paraqiten në gjendje të mungesës ose të uljes së ndjeshme të ekuilibrit fizik dhe/ose mendor për shkak të konsumimit të alkoolit dhe/ose të substancave narkotike ose psikotrope;
- Kryejnë veprime të tjera ose gjestikulacione të pahijshme, përcmuese dhe ofenduese ndaj kolegëve, administratës së kuvendit dhe të ftuarve, që ndikojnë negativisht në perceptimin e publikut për deputetin;
- Përdorin telefoninë e lëvizshme ose mjete të tjera, që tregojnë mungesë respekti ndaj kolegut, veprimtarisë parlamentare ose publikut dhe pengon mbarëvajtjen e punimeve parlamentare;
- Vendosin stafin e kuvendit në pozita që bien ndesh me paanësinë politike ose ta përdorin atë për qëllime politike;
- Kryejnë çdo sjellje me natyrë seksuale që prek dinjitetin e cilitdo dhe që konsiderohet e padëshiruar, e papranueshme, e papërshtatshme dhe ofenduese për personin tjetër, si dhe krijojnë një mjedis pune shqetësues, të paqëndrueshëm, armiqësor dhe frikësues;
- Llobojnë në këmbim të pagesave, stimuljeve ose shpërblimeve të tjera;
- Marrin dhurata, premtime, favore të cilat jepen për shkak të pozicionit;
- Përdorin për interes personal informacionin konfidencial të klasifikuar si të tillë, të marrë gjatë kryerjes së detyrës;
- Hyjnë në marrëdhënie kontraktuale konsulence ose kontratë pune biznesi ose individuale me kuvendin ose të veprorë si avokat i paguar, palë kundërshtare, në çështje ku kuvendi është palë deri në një vit nga përfundimi i mandatit.

Deputetët duhet të:

- Përdorin kohën e punës, burimet, stafin dhe pronën e Kuvendit vetëm për të kryer detyrën e ngarkuar;
- Sigurojnë dhe mbajnë një mjedis pune pa ngacmime seksuale dhe të reagojnë e raportojnë menjëherë në të tilla raste;
- Jenë të mirësjellshëm me të gjithë, edhe në seancë plenare;
- Kryejnë përgjegjësitë dhe detyrat publike jo në kushte konflikti interesi: deklarojnë në cdo rast situatat e konfliktit të interesit;
- Deklarojnë pasurinë e vet dhe të personave të lidhur me të, e cila publikohet në faqen zyrtare të Kuvendit në internet;
- Marrin pjesë rregullisht në veprimtarinë parlamentare dhe jashtëparlamentare të Kuvendit, në përputhje me Rregulloren e Kuvendit;
- Ushtrojnë nismën ligjvënëse dhe mbikëqyrin zbatimin e ligjeve dhe akteve të tjera të miratuara nga Kuvendi, Këshilli i Ministrave, institucionet e pavarura, ministritë ose organet e qeverisjes vendore;
- Realizojnë takime periodike me zgjedhësit, vetë ose kur e kërkojnë ata dhe t'u marrin atyre mendime;
- Bëjnë transparencë të cdo bashkëpunimi me organizatat e shoqërisë civile ose grupet e interesit në procesin legjislativ dhe çdo takim i tillë të regjistrohët në regjistrin e lobimeve në Kuvend;
- Jenë transparent në komunikimin me zgjedhësit, me publikun dhe me median;
- Kryejnë detyrat të tyre parlamentare pa u ndikuar nga mundësia e përfutimit në karrierën e tyre të ardhshme në sektorin privat, ose pa u ndikuar nga ish-kolegët.

Deputetit gjatë ushtrimit të mandatit i ndalohe të:

- Ushtrojë një detyrë tjetër shtetërore, përveç asaj të anëtarit të Këshillit të Ministrave;
- Kryejnë një veprimtari fitimprurëse që buron nga pasuria e shtetit ose e pushtetit vendor dhe as të fitojë pasuri të këtyre, direkt ose indirekt, pjesërisht apo jo;
- Jetë drejtues ose anëtar i organeve drejtuese të organizatave fitimprurëse;
- Ushtrojë një veprimtari private, që krijon të ardhura në formën e personit fizik tregtar, ortakëri personash fizikë tregtarë të çdo forme, profesione të lira të avokatisë, të noterisë, ekspertit të licencuar, si dhe të konsulentit, agjentit a përfaqësuesit të organizatave të përcaktuara në shkronjën "a" të këtij neni dhe nuk mund të jetë i punësuar, me kohë të plotë, në një detyrë tjetër;
- Zotërojë, në mënyrë aktive, asnjë aksion ose pjesë në kapital të një shoqërie tregtare, nëse ajo rezulton me pozitë dominuese në treg.

Deputetët dhe dhuratat, premtimet, favoret

Sipas Kodit të Sjelljes	Deputetët ndalohen të kërkojnë ose marrin, drejtpërdrejtë a tërthorazi, dhurata me vlerë mbi 10 mijë lekë, favore, premtime ose trajtime preferenciale, të cilat jepen për shkak të pozicionit, nga një individ, person fizik ose juridik privat.
	Përjashtime – Dhuratat nga bashkëshorti/tja/bashkëjetuesi/sja, fëmijët e rritur, prindërit dhe të afërmit deri në shkallë të tretë (kjo jo kur këta përdoren indirekt nga dikush tjetër). – Dhuratat e zakonshme të mikpritjes tradicionale, dhuratat me vlerë simbolike ose mirësjelljeje, brenda kufijve normalë të zakoneve tradicionale, të cilat nuk ngrenë dyshime lidhur me kryerjen e paanshme të detyrës. – Dhurata nga institucionet homologe ose organizatat ndërkombëtare, brenda kufijve normalë të shprehjes së mikpritjes dhe trajtimit që buron prej saj, ose protokollit.
Sipas Ligjit PKI	Deputetët ndalohen të kërkojnë ose marrin, drejtpërdrejtë a tërthorazi, dhurata, favore, premtime ose trajtime preferenciale, të cilat u jepen për shkak të pozicionit, nga një individ, person fizik ose juridik privat. (*)Shënim: Nuk ka një minimum në vlerë të dhuratave që mund të lejohen të pranohen.
	Përjashtime – dhuratat apo trajtimet preferenciale për arsye protokollare

● Detyrimet e deputetit kur i ofrohen dhurata, favore, premtime ose trajtime preferenciale

- T'i refuzojë ose kthejë mbrapsht ose, në pamundësi, t'i dorëzojë zyrtarisht pranë shërbimit përgjegjës në Kuvend për administrimin e objekteve me vlerë.
- Bëjë kallëzim pranë organit të ndjekjes penale kur kjo lidhet me një vepër penale.
- Të deklarojë dhuratat e refuzuara ose pranuar, por të ndaluara, brenda 5 ditëve pranë regjistrat të posaçëm të Kuvendit.

KUPTIMI I KONFLIKTIT TË INTERESAVE (SIPAS LIGJIT PKI DHE KODIT TË SJELLJES):

Kuadri ligjor i konfliktit të interesit i zbatueshëm edhe për deputetët:

- Vendim nr. 61/2018 – Kodi i sjelljes së deputetit
 - ...të shmangë konfliktin e interesit me detyrën dhe të mos shfrytëzojë pozitën për interesin e tij personal
 - ...nuk ka të drejtë të votojë për një projektligj ose dokument tjetër politik kur ka konflikt interesi dhe as të promovojë projektligje ose interesa për shpërblim/pagesë apo për përfitime të drejtpërdrejta ose të tërthorta
 - ...jo dhuratat: përcaktimet në vendim
- Ligji 9376/2005 Për parandalimin dhe trajtimin e PKI (deputetët):
 - zyrtar, kur merr pjesë në një vendimarrje për:
 - akte dhe kontrata administrative
 - ...akte normative, si dhe vetëm ato ligje që knjojnë pasoja juridike për subjekte
- KPA - organ publik jo në paanësi (kuptimi shumë i gjerë - përfshin Kuvendin):
 - procedurë administrative vendimmarrëse: Paanshmëri

- Konflikti i interesit konsiderohet një situatë që cenon aktivitetin normal parlamentar. Përgjegjësia parlamentare e deputetëve i detyron ata të mos veprojnë apo gjykojnë si të ishin në pozicionin e deputetit për interesat e veta personale, por për interesin publik të përgjithshëm.
- Gjendja në kushte konflikti interesi e deputetëve passjell kompromentimin e objektivitetit të qëndrimeve dhe vendimmarrjeve të tyre, dhe, si rrjedhojë, vendimmarrje jo të drejta e të paanshme. Të tilla situata janë krejtësisht në cenim të pritshmërive të publikut. Për këtë, kufizimi i përfshirjes në vendimmarrje apo situata të caktuara në rolin e deputetit për shkak të lidhjeve personale është jo vetëm vlerë morale e deputetëve, por edhe detyrim ligjor.
- Deputetët me vendimmarrjet e tyre kryesisht adresojnë situata me karakter të përgjithshëm, gjithsesi, frenimi i tyre nga përfshirja në nisma apo mbajtja e qëndrimeve të tyre duhet të udhëhiqet nga parimi i mos-shërbimit të vetvetes, apo edhe grupimeve që ato përfaqësojnë, qofshin ato me partiakë. Për këtë, tërësia e situatave që konsiderohen si konflikte interesi përfshin edhe sitata kur interesi personal, si p.sh. ai i lidhur me nevoja personale për të mira materiale, apo me marrëdhënie familjare, etnike, gjinore, besimi, politike, etj.
- Rregullimi i konfliktit të interesit me akte normative e përfshin atë në kornizën e rregullimit ligjor duke e përfshirë në kategori ligjore. Si rrjedhojë, edhe trajtimi i tij do të bëhet në kuadër dhe kuptimin që ofron legjislacioni. Kuptimi sa më i mirë i legjislacionit, ndihmon në parandalimin, trajtimin nëse ndodh, mbajtjen e përgjegjësisë, monitorimin, si dhe llogaridhënien e deputetëve.

DETYRIME ME KARAKTER PROCEDURAL PËR DEPUTETËT

Në çdo rast, ligjet kërkojnë nga deputetët që të ndiqen disa hapa proceduralë, si vijon:

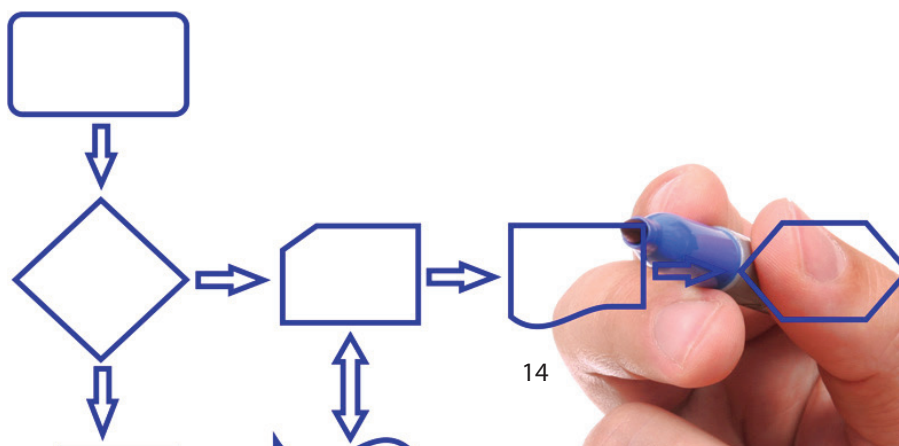
● Vetëdeklarimi

Deputeti ka detyrimin të vetëdeklarojë të qenit në konflikt interesi:

Deputeti duhet që, sa herë konstaton se është para një angazhimi (vendimmarrje ose jo) në konflikt interesi, të deklarojë me shkrim këtë gjë sa më parë duke vënë në dijeni Byronë Kombëtare apo edhe Këshillin e Mandateve, si edhe grupet e partive në të cilën bënte pjesë. Deklarata me shkrim e deputetit për konfliktin e interesit, rast pas rasti, publikohet në faqen zyrtare të Kuvendit në internet. Të tilla raste regjistrohen në Regjistrin e Konfliktit të Interesit të Kuvendit. Gjatë vitit 2018 rezultoi se nuk ka pasur asnjë rast të regjistruar në tilla në Kuvend.

● Metodologjia

Deputetët ndihmohen nga një metodologji për të vlerësuar të qenit në konflikt interesi. Kjo metodologji është e lidhur me situatat e konfliktit të interesit për vendimmarrje. Në situata vendimmarrje është e këshillueshme që deputetët të ndjekin hapat metodologjikë të vetëkontrollit të përshkruar në Manualin shpjegues dhe trajnues mbi parandalimin e konfliktit të interesave Nr. 1 të miratuar nga ILDKPKI, si vijon:

HAPAT VLERËSUES QË ÇDO DEPUTET DUHET TË REALIZOJË:

1. Identifikimi i detyrave dhe kompetencave konkrete e të detajuara të deputetit
2. Qartësimin nëse deputeti ka kompetencë thelbësore e përcaktuese në vendimmarrjen konkrete
3. Sqarimi i sferës (hapësira, fusha) së ndikimit të aktit
4. Kuptimin e thellësisë së ndikimit të aktit në këtë sferë
5. Identifikimin e qartë të interesave private të deputetit (referoju kuptimin të interesit privat)
6. Qartësimin e mundësive që akti të ndikojë interesat private të këtij deputeti në favor të tij
7. Qartësimin e mundësive që interesat private të deputetit të ndikojnë negativisht rolin e tij në vendimmarrjen për këtë akt
8. A ka një lidhje të fortë shkak-pasojë ndërmjet interesave dhe aktit, e tillë që vendimmarrja publike të mund të jetë, për këtë shkak dhe vetëm për të, një vendimarrje e padrejtë?

Së fundi, përveç pikave 6 – 8, deputeti duhet të bëjë edhe këtë pyetje:

9. A do të kishte publiku (individit nga publiku) besim në vendimmarrjen e deputeti nëse do të kishte dijeni për interesat private dhe ndërthurjen e tyre me detyrën e këtij deputeti?

● **Kujt i drejtohet deklarimi i qenies në konflikt interesi?**

Kodi i Sjelljes parashikon se deputeti në situatë të tilla deklaron gojarisht në fillim të seancës plenare ose të mbledhjes së komisionit apo organeve të tjera parlamentare. Ky deklarim regjistrohet në procesverbalin e mbledhjes përkatëse, dhe një kopje e tij i dorëzohet shërbimit përgjegjës për deputetët.

● **Kur bëhet deklarimi?**

Deklarime të tilla kërkohet të bëhen para vendimmarrjes, e në çdo rast sa më shpejt të jetë e mundur.

● **Cilët mund të pretendojnë se deputetët kanë konflikt interesi?**

Më së pari kërkohet që vetë deputeti të kërkojë skualifikimin e vet nga vendimmarrja apo edhe të bëjë deklarimin dhe të vetëfrenohet nga përfshirja në angazhime apo situata që cilësohen konflikt interesi.

Ligji PKI si dhe KPA parashikojnë se edhe cilido mund të paraqesë pretendime të tilla, përfshirë edhe vetë eprorin që në rastin e deputetëve mund të thuhet se është drejtuesi i seancës/komisionit/organit përkatës, Këshilli për Rregulloren, Mandatet dhe Imunitetin, Byroja apo edhe Kuvendi në seancë plenare.

Autoritetet përgjegjëse, qoftë ILDKPKI apo edhe vetë autoriteti përgjegjës i ngritur brenda Kuvendit mund të paraqesin kërkesa për parandalim, pra kërkesa për skualifikim, apo edhe nisin hetime për trajtimin e konfliktit të interesave edhe për deputetët. Pra, edhe nëse vetë deputetët nuk deklarojnë konfliktet e interesave, ka një sërë subjektësh të tjera që kanë të drejtë të bëjnë këtë.

● **Regjistrimi i deklaratës**

Deklarata e Konfliktit të Interesit regjistrohet në Regjistrin e konfliktit të interesave në Kuvend. Deri më tani rezulton se nuk ka asnjë deklaratë të regjistruar.

● **Transparenca**

Rastet e konfliktit të interesit apo skualifikimet nga vendimmarrja apo pjesëmarrja në votimin e ligjeve e ndryshimeve apo dokumenteve politikë bëhen transparentë. Kodi i Sjelljes faktikisht parashikon se nevojitet pëlqimi i deputetit për shpalljen në faqen e internetit të Kuvendit të deklaratave të konflikteve të interesit.

PASOJAT E PËRFSHIRJES NË KONFLIKT INTERESI

Në rastet kur deputetët përfshihen në situata konflikti interesi, legjislatiioni parashikon pasoja si ndaj tyre, ashtu edhe ndaj akteve të miratuara në kushtet e konfliktit të interesit.

Lidhur me aktet, qëndrimi i ligjit PKI është që ato ndikohen në ligjshmërinë e tyre. Nëse një akt është me karakter individual, miratimi i tij në kushte konflikti interesi e bën aktin absolutisht të pavlefshëm pra nul (sipas KPA), por meqenëse tipikisht vendimmarrjet e deputetëve janë kolegjiale, vlerësimi për vlefshmërinë do të kërkojë një vlerësim të kujdesshëm dhe më kompleks.

● Cilat janë pasojat që parashikohen ndaj zyrtarëve, kur përfshihen në konflikte interesi?

Ligji PKI parashikon dëmshpërblimin, zhdëmtimin e imazhit të cenuar institucionit, konstatimin e kundërvajtjeve administrative që lidhen me shkeljen e rregullave të deklarimit si dhe të rregullave të zgjidhjes së konfliktit të interesit, masat disiplinore, apo edhe kallzimin penal të tilla janë rastet e refuzimit për deklarimin, mosdeklarimin, fshehja ose deklarimi i rremë i pasurive, interesave privatë të personave të zgjedhur dhe nëpunësve publikë ose i çdo personi tjetër që ka detyrimin ligjor.

● Po a janë të gjitha këto masa të parashikuara si të zbatueshme ndaj deputetëve?

Ndërsa ligji PKI parashikon pasojat e përmendura, për deputetët parashikohet se zbatohet masa disiplinore për të tilla situata. Pasojat do të trajtohen nga Byroja e Kuvendit ose kryetari i seancës të ngarkuar me zbatimin e Kodit të Sjelljes, ose me të tilla kompetenca, nga Rregullorja e Kuvendit

● A parashikon dhënia e masës disiplinore heqjen e mandatit?

Po, në varësi të situatës së konfliktit të interesit, kjo mund të çojë edhe deri në heqjen e mandatit. Vendimmarrja për heqjen e mandantit lidhet së pari me shkelje të papajtueshmërive të parashikuara në Kushtetutë dhe së dyti kjo vendimmarrje kalon përmes një procesi që përfshin Këshillin e Mandateve në Kuvend, seancën Plenare dhe së fundi Gjykatën Kushtetuese e cila konstaton heqjen e mandatit në rastet përkatëse.

Raste heqje të mandatit si pasojë e konfliktit të interesit

Rasti 1: Kompania “INTECH+”, ku deputeti I.B. (deputet si rezultat i zgjedhjeve parlamentare të qershorit 2009) kishte pjesë, kishte fituar një prokurim publik në Bashkinë e Durrësit me anë të kompanisë së tij, i cili vijoi të ekzekutohej edhe gjatë kohës që ai ishte deputet. Në tetor 2010, Këshilli i Rregullores, Mandateve dhe Imunitetit së Kuvendit vendosi kalimin e rastit në seancë plenare me qëllim marrjen e vendimit për të kaluar çështjen pranë Gjykatës Kushtetuese. Më 20 tetor 2010 Kuvendi në seancë plenare vendosi dërgimin e çështjes në Gjykatën Kushtetuese. Kjo e fundit vendosi heqjen e mandatit të deputetit për shkak të konfliktit të interesit gjatë ushtrimit të funksionit, pikërisht se kishte përfituar fonde publike përmes një prokurimi publik, e ndaluar kjo nga nenet 71 dhe 70, pika 3 e Kushtetutës. Ky ishte rasti i konfliktit të interesit për rast të veçantë dhe jo për vendimmarrje dhe heqja e mandatit erdhi si pasojë e shkeljes së normës me karakter Kushtetues. Deputeti “...kishte detyrimin që në momentin e shpalljes së tij fitues nga KQZ-ja të shmangte çdo rast të papajtueshmërisë. Pretendimi i tij kryesor se ai në atë periudhë nuk ishte deputet, pasi nuk kishte bërë betimin, është i pabazuar. Së pari, mandati i tij ka filluar që në datën 1.8.2009, ndërsa të ardhurat nga Bashkia Durrës ai i ka marrë në datën 17.2.2010 dhe 21.5.2010. Së dyti, mosbërja e betimit nga ana e tij nuk mund të paraqitet si shkak i ligjshëm, pasi ky veprim ishte rezultat i vendimmarrjes personale të tij bazuar mbi motive politike të bëra publike pas shpalljes së rezultatit përfundimtar të zgjedhjeve. Fakti që ai nuk bëri betimin për disa muaj pas shpalljes së rezultatit të zgjedhjeve nga KQZ dhe fillimit të mandatit të deputetit nuk e përjashton atë nga përgjegjësia për të plotësuar detyrimet që rrjedhin nga mandati parlamentar, të filluar prej muajsh”, është shprehur Gjykata Kushtetuese. (Vendim i GJK nr.44, datë 7.10.2011)

Rasti 2: Ndaj deputetit K.K. (deputet si rezultat i zgjedhjeve parlamentare të qershorit 2013) pati një pretendim për konstatimin e pavlefshmërisë dhe mbarimin e mandatit, me pretendimin se ky deputet ka përfituar fonde nga buxheti i shtetit gjatë ushtrimit të detyrës në kundërshtim me Kushtetutën, nenin 70/3. Këshilli për Rregulloren, Mandatet dhe Imunitetin ia kaloi çështjen seancës plenare për votim, e cila pas një vendimi të Gjykatës Kushtetuese për këtë çështje, më 10.03.2016 miratoi vendimin për dërgimin e çështjes në Gjykatën Kushtetuese. Kjo e fundit konstatoi papajtueshmërinë me mandatin e deputetit për shkak të përfitimit nga fondet publike. Deputeti zotëronte si ortak i vetëm aksionet e shoqërisë “2K Group” sh.p.k. edhe pas fitimit të mandantit të deputetit në gushtin e vitit 2013. Shoqëria private kishte lidhur kontrata shërbimi me disa institucione shtetërore si për ofrimin e shërbimit të internetit dhe të telefonisë fikse dhe kishte marrë përfitimet përkatëse. Kjo situatë u konsiderua papajtueshmëri për deputetin. Gjykata Kushtetuese, duke iu referuar edhe pretendimeve të deputetit, theskoi se: “...Pavarësisht mënyrës se si ushtrohet një veprimtari e caktuar ekonomike, nga deputeti si person fizik apo në një nga format e tjera të organizimit në një shoqëri tregtare ku ai merr pjesë, në aspektin kushtetues është e rëndësishme që kjo veprimtari fitimprurëse të mos burojë nga pasuria e shtetit ose e pushtetit vendor dhe as të fitohen pasuri të këtyre, pavarësisht qëllimit për të cilin përdoren apo destinacionit final të këtyre të ardhurave.” (Vendim i GJK nr. 32 datë 03.06.2016)

STRUKTURAT PËRGJEGJËSE

Qartësia e strukturave përgjegjëse për adresimin e rasteve të cenimit të etikës dhe konfliktit të interesit paraqet të njëjtën rëndësi sikurse vetë rregullimi i këtyre aspekteve në veprimtarinë e deputetëve. GRECO ka kritikuar vendin tonë për mospasjen ende të një shkalle të nevojshme qartësie për këtë çështje.

Deputeti, në rast nevojë, kërkon këshillim apo interpretim për zbatimin me korrektesë të Kodit të Sjelljes, si vijon:

<i>Situata</i>	<i>Subjekti kërkuar</i>	<i>Subjekti këshillues/interpretues</i>	<i>Natyra e shqyrtimit</i>
Për plotësimin e deklaratës së pasurisë	Deputeti	Shërbimi përgjegjës për deputetët	Ofron këshillim
Për pretendime gjatë zhvillimit të seancës plenare, të mbledhjeve të komisioneve apo gjatë zhvillimit të mbledhjeve të organeve të Kuvendit	Cilido që paraqet pretendime të tilla	Drejtuesi i seancës/komisionit/organit përkatës	Vendos përfundimisht /interpretim përfundimtar
Çfarëdo nevojë për interpretim	Deputeti	Këshilli për rregulloren, mandatet dhe imunitetin	Interpretimin përfundimtar
Për çështje interpretimi për një rast të veçantë	Kryetari i kuvendit, një kryetari grupi parlamentar, një komision i përhershëm ose 10 deputetë	Kuvendi në seancë plenare	Vendim

Byroja e Kuvendit është autoriteti përgjegjës për zbatimin e Kodit të Sjelljes së Deputetit.

Raporti nr. 1/2016 i monitorimit të Kuvendit nga ISP tregon se:

..... një numër deputetësh biznesmenë ose me pronësi indirekte biznesi në familje, vijuan të ishin anëtarë, debatues dhe votues në komisione parlamentare ku janë shqyrtuar akte që lidhen direkt ose indirekt me biznesin e tyre. Në asnjë rast nuk pati dorëheqje për shkak të konfliktit të interesit dhe as ndërhyrje të Kuvendit për parandalimin e tij.

Në këtë rast nuk pati madje as ndonjë kërkesë për interpretimin e Kodit të Sjelljes dhe as vetë Byroja nuk nisi një të tillë.

..... në Komisionin për Ekonomi e Financa gjenden 5 biznesmenë me konflikt interesi ndaj vendimeve që marrin në rastet e shqyrtimit të akteve që lidhen edhe me biznesin personal apo familjar. Gjithashtu në Komisionin e Sigurisë gjenden tre deputetë, të cilët direkt (personalisht) ose indirekt (familjarisht) kanë biznese private në fushën e sigurisë dhe rendit publik, siç gjenden edhe të paktën dy deputetë të akuzuar për vepra penale të ndryshme në të kaluarën. Edhe në Komisionin për Veprimtaritë Prodhuese, Tregtinë dhe Mjedisin gjenden shtatë deputetë që kanë aktivitete private prodhuese dhe tregtuese, pra në fushën në të cilën ata shqyrtojnë dhe marrin vendime. Elementë të tillë të konfliktit të interesit gjenden edhe në komisionet e tjera, përfshirë në Komisionin për Edukimin dhe Mjetet e Informimit Publik si dhe në Komisionin për Punën, Çështjet Sociale dhe Shëndetësinë.

Në asnjë rast nuk ka pasur ndonjë shqyrtim të këtyre pretendimeve të ngritura nga shoqëria civile

NDËRGJEGJËSIMI DHE TRAJNIMI

1. Pritshmëria që rregullat ligjore për transparencën, etikën, konfliktin e interesave apo antikorrupsionin si dhe Kodi i Sjelljes i miratuar në prill 2018 të zbatohen, është më se legjitime. Një ndër kushtet e nevojshme për përmbushjen e kësaj pritshmërie, pra zbatimin e këtyre rregullave, është njohja e mirë e tyre nga deputetët.

2. Kuvendi duhet të zhvillojë aktivitete ndërgjegjëse me deputetët, sikurse edhe trajnime të vijueshme me ta. Qëndrueshmëria e këtyre aktiviteteve apo trajnimeve është kusht i nevojshëm që deputetët të frenohen nga përfshirja në sjellje apo veprime të palejueshme, në konflikt interesi apo korruptive.

Kodi i Sjelljes parashikon që:

- Kuvendi, në çdo fillim mandati, zhvillon veprimtari orientimi, këshillimi dhe shkëmbimi të përvojave ndërmjet deputetëve të rinj dhe atyre me përvojë të gjatë legislative, si dhe shërbimeve mbështetëse të Kuvendit.
- Kuvendi vë në dispozicion të të gjithë deputetëve, grupeve parlamentare dhe partive politike në Kuvend tekstin e Kodit të Sjelljes.
- Deputeti në raste dyshimi për respektimin e etikës mund të konsultohet me një organ të caktuar.

DISA RASTE ILUSTRUESE DORËHEQJESH TË POLITIKANËVE NË GJERMANI, KROACI DHE NORVEGJI

2002. Shkarkohet ministri gjerman i Mbrojtjes Rudolf Scharping. Akuza, - media publikoi foto të tij gjatë pushimeve familjare në kohën kur trupat gjermane po përgatiteshin për një mision jashtë vendit. Shkelja etike? Ministri ishte me pushime në kohën kur trupave ushtarake nuk u lejohej të shkonin me pushime.

2012. Dorëhiqet Presidenti gjerman Kristian Wulff. Akuza, - shpenzimet e hotelit gjatë pushimeve familjare të fundjavës iu paguan nga një mik i tij, regjizor.

2010. Dorëhiqet Presidenti gjerman Horst Köhler. Akuza, - një fjalim i tij u kritikua nga media se mbështeti ndërhyrjet ushtarake për të siguruar interesa ekonomike për vendin e tij.

2011. Dorëhiqet ministri gjerman i Mbrojtjes, Karl-Theodor zu Guttenberg. Akuza, - në doktoraturën e tij u gjendën elementë të plagjiaturës.

2011. Dorëhiqet zv/presidentja gjermane e Parlamentit Evropian, Silvana Koch – Mehrin. Akuza, - në punimin e saj të doktoraturës të vitit 2001 u gjetën elementë të dukshëm të plagjiaturës.

2018. Dorëhiqet zv/kryeministria e Kroacisë Martina Dalić. Akuza, - dështoi të parandalojë konfliktin e interesit në procesin e ristrukturimit të një ndërmarrje publike.

2016. Dorëhiqet ministri kroat Mijo Crnoja, pas vetëm 6 ditë në detyrë. Akuza, - regjistroi vendqëndrimin në një adresë fiktive në një zonë me taksa të ulta.

2007. Dorëhiqet ministria e drejtësisë norvegjeze, Gerd-Liv Valla. Akuza, - bashkëpunëtori i saj në ministri e akuzoi për stil autoritar drejtimi .

SHEMBUJ NGA PRAKTIKA E PARLAMENTIT EVROPIAN APO E VENDEVE TË TJERA

Gjatë vitit 2017, në Parlamentin Evropian janë referuar katër çështje lidhur me shkeljet e mundshme të Kodit të Sjelljes në **Komitetin Këshillimor** (krahësuar me tetë në 2016), i cili në të gjitha rastet për shkak të **reagimit të menjëhershëm të deputetëve** të Parlamentit Evropian, **nuk kërkoi marrjen e masave të mëtejshme, edhe pse gjeti shkelje të Kodit të Sjelljes**.⁵ Këto raste kishin të bënin me:

- Mosdorëzimin (pas kthimit të të 3 deputetëve nga një aktivitet një vend të tretë ku ishin të ftuar), e **deklaratës së pjesëmarrjes në këtë aktivitet** sipas kërkesave të Kodit të Sjelljes (neni 6). Në këtë rast shpenzimet e udhëtimit, akomodimit dhe qëndrimit ishin rimbursuar nga autoritetet e vendeve jashtë BE-së. Për shkak se deputetët menjëherë depozituan pas paraqitjes së rastit deklaratën e kërkuar, edhe pse u identifikua shkelja e Kodit, nuk u morën masa të mëtejshme.

- Mosdorëzimin në afat të **deklaratës së rishikuar të interesave financiare** nga një deputet që gjatë mandatit në Parlamentin Evropian ishte zgjedhur deputet në parlamentin rajonal të një shteti anëtar të BE. Nga disa hetime ishte marrë informacioni që ky deputet kishte marrë edhe pagën në ushtrimin e funksionit si deputet në parlamentin rajonal dhe këtë nuk e kishte deklaruar.

Lidhur me sjelljen etike, në mars të vitit 2017, Parlamenti Evropian pezulloi polakun Janusz Korëin-Mikke për një vit për shkak të disa komenteve të papranueshme të bëra gjatë një sesioni parlamentar mbi rolin e grave në shoqëri gjatë një debati për pagesat jo të njëjta me bazë gjinore.⁶

Në vitin 2011 Parlamenti Evropian u përfshi nga një skandal, i njohur si "Cash for Amendments" [Para për Ndryshimin e Ligjit]. Në të u përfshinë tre deputetë të Parlamentit Evropian, Adrian Severin, anëtar i grupit të SocialDemokratëve në Parlament, socialisti sloven Zoran Thaler, dhe Ernst Strasser, ish ministër i Brendshëm në Austri dhe anëtar i Partisë Popullore Austriake. Gazetarë të Sunday Times, përmes një emisioni investigativ, regjistruan me një kamerë të fshehtë bisedën me këta deputetë tek u ofroreshin para për të propozuar disa ndryshime në një projekt-ligj mbi skemat e garancisë së depozitave. Deputetët u akuzuan për pranimin e një pagese në këmbim të votës. Pas publikimit të rastit nga The Sunday Times, Strasser dha dorëheqjen si deputet, ndërsa Severin jo. Madje nga këta deputetë u ngritën padi kundër gazetës. Pas hetimit nga Agjencia Evropiane Anti-Mashtrimi (OLAF) dhe autoritetet përkatëse, Strasser u dënua nga gjykata kombëtare austriake në vitin 2013 me katër vjet burgim për ndikim në legjislacion në këmbim të parave, Thaler u dënua në vitin 2014 me dy vjet e gjysmë burgim, ndërsa Severin u dënua vetëm në vitin 2016 me katër vjet burgim nga gjykatat rumune.⁷

5 http://www.europarl.europa.eu/pdf/meps/Annual_Report_2017_FINAL_22-02-2018_EN.pdf

6 <http://www.europarl.europa.eu/news/en/press-room/20170314IPR66589/sanctions-against-mep-who-offended-women>

7 https://www.foeeurope.org/sites/default/files/press_releases/new_code_old_conduct_report_july_2013.pdf

**KODI I SJELLJES (2018)
PËRCAKTON SE DEPUTETËT DUHET:**

**TË UDHËHIQEN NGA PARIMET E LIGJSHMËRISË,
NDRERSHMËRISË, OBJEKTIVITETIT, TRANSPARENCËS DHE
PËRGJEGJSHMËRISË;**

**TË SHMANGIN KONFLIKTIN E INTERESIT ME DETYRËN DHE
TË MOS SHFRYTËZOJNË POZITËN PËR INTERESIN E TYRE
PERSONAL;**

**TË JENË MODEL PËR ZGJEDHËSIT DHE TË SILLEN NË
MËNYRË QË TË NXISIN ZBATIMIN E STANDARDEVE MË TË LARTA
TË SJELLJES EDHE PËR TË RINJTË QË PËRFSHIHEN NË POLITIKË**

**KOHA PËR T'I THËNË NDAL RASTEVE TË
KONFLIKTIT TË INTERESIT NË AKTIVITETIN DHE
NË VENDIMMARRJEN PARLAMENTARE!**

**KOHA PËR TRANSPARENCË DHE
LLOGARIDHËNIE!**

KOHA PËR PARLAMENT TË PASTËR!

**PËR ÇDO INFORMACION MBI RASTET E KONFLIKTIT TË
INTERESIT TË DEPUTETËVE MUND TË KONTAKTONI NË ADRESËN
E MËPOSHTME. NE OFROJMË ASISTENCË LIGJORE FALAS PËR
NDJEKJEN LIGJORE TË SECILIT RAST.**

Ky grant është mundësuar nga 'Programi i shoqërisë civile për Shqipërinë dhe Kosovën', financuar nga Ministria e Punëve të Jashtme të Norvegjisë dhe menaxhuar nga Fondacioni Kosovar për Shoqëri Civile (KCSF) në partneritet me Partnerët Shqipëri për Ndryshim dhe Zhvillim (PA). Përmbajtja dhe rekomandimet e paraqitura nuk përfaqësojnë qëndrimin zyrtar të Ministrisë së Punëve të Jashtme të Norvegjisë dhe Partnerëve Shqipëri për Ndryshim dhe Zhvillim (PA).

INSTITUTI I STUDIMEVE POLITIKE

Online përmes web: www.isp.com.al

Përmes e-mail: contactaips@isp.com.al

Përmes telefonit: eksperti ligjor: 0682074556

Përmes facebook: Instituti i Studimeve Politike / Institute for Political Studies

Përmes postës: Rr "Luigj Gurakuqi", Shk. A, P.89 K.3, Ap 16, Tiranë